

Prof. dr Zoran Ivošević*

KAPACITET PREKLUZIVNOG ROKA ZA TUŽBU RADI NAKNADE ŠTETE PO ZAKONU O JAVNOM INFORMISANJU

(Komentar rešenja Apelacionog suda
u Beogradu Gž – 12019/10. od 20.05.2010. godine)

Po članu 85. Zakona o javnom informisanju, tužba za naknadu štete podnosi se u roku od šest meseci od dana objavljivanja informacije. Na osnovu ove odredbe, Prvi opštinski sud u Beogradu je rešenjem P–9733/09. od 4.12.2009. godine odbacio tužbu radi naknade štete protiv odgovornog urednika i osnivača javnog glasila, pošto je podneta po isteku roka.

Apelacioni sud u Beogradu je rešenjem Gž–12019/10. od 20.05.2010. godine odbio žalbu tužioca i potvrdio prvostepeno rešenje. Osvrćući se na navode žalbe da je tok roka prekinut podnošenjem prvobitne tužbe (koja je odbačena zbog neurednosti), drugostepeni sud je naveo: „Rok za podnošenje tužbe za naknadu štete po Zakonu o javnom informisanju, propisan odredbom člana 85, je prekluzivni rok. Prekluzivni rokovi su zakonski rokovi unutar kojih stranka mora preduzeti određene radnje, u konkretnom slučaju – podneti tužbu, ako ne želi da joj se ugasi ne samo pravo na podnošenje tužbe, već i samo subjektivno pravo. Na ove rokove sud pazi po službenoj dužnosti i kod njih nema ni zastoja ni prekida. U članu 370. Zakona o obligacionim odnosima izričito je propisano da se pravila o zastarelosti ne primenjuju u slučajevima kad su u zakonu određeni rokovi u kojima treba da se podigne tužba ili da se izvrši određena radnja pod pretnjom gubitka prava.”

Prekluzivni rok valja razlikovati od roka zastarelosti potraživanja na koji se sud ne obazire po službenoj dužnosti nego tek kad se dužnik prigorovom na nju pozove. Prekluzija dovodi do gubitka prava, dok zastarelost civilnu obligaciju preobražava u prirodnu pa ako dužnik ispuni obavezu, ne može tražiti povraćaj datog. Kod prekluzije sud rešenjem odbacuje

* Redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu u penziji
e-mail: zoran.ivošević@pravnofakultet.rs

tužbu, dok kod zastarelosti presudom odbija tužbeni zahtev. (Nažalost i zakonodavac ume da pogreši, kao u naslovu člana 184. Zakona o radu, gde je rok upotrebe otkaznih razloga nazvao rokom zastarelosti?)

U pogledu onoga što je u rešenju Apelacionog suda navedeno, nema se šta zameriti. Ali ima u pogledu onoga što u rešenju nije navedeno. Apelacioni sud se nije izjasnio o odnosu opštih i posebnih propisa kojima je uređeno pravo na naknadu štete. A bilo bi dobro da jeste. Evo zašto.

Prema članu 79. Zakona o javnom informisanju pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete zbog objavljivanja neistinite, nepotpune ili druge zabranjene informacije, odnosno zbog neobjavljivanja ispravke, odgovora ili druge zakonom predviđene informacije, oštećeno lice ostvaruje „u skladu sa opštim propisima i odredbama ovog zakona, nezavisno od drugih pravnih sredstava koja tom licu stoje na raspolaganju”. Opšte propise sadrži Zakon o obligacionim odnosima (čl. 154–209). Posebne propise sadrži Zakon o javnom informisanju (čl. 79–90). Da citiranog iskaza u navedenom članu nema, njihov međusobni odnos bio bi zasnovan isključivo na principu – posebni propis derogira primenu opšteg (*lex specialis derogat legi generali*). Ali on postoji i insistira na primeni opštih i posebnih propisa *nezavisno od drugih pravnih sredstava koje oštećeni može upotrebiti* (podvukao Z. I.). Pošto je to osnovni smisao člana 79. Zakona o javnom informisanju, gubitak prava na tužbu zbog propuštanja roka iz člana 85. Zakona o javnom informisanju ne može uticati na ostvarivanje naknade materijalne i nematerijalne štete po Zakonu o obligacionim odnosima. Kad je reč o materijalnoj šteti, poseban značaj imaju odredbe člana 198. koji se odnosi na povredu časti i iznošenje, odnosno pronošenje neistinitih navoda. Kad je reč o nematerijalnoj šteti, poseban značaj imaju odredbe člana 199. koje se odnose na objavljivanje presude o povredi prava oštećenog, ispravke ili opoziva izjave, kao i odredbe člana 200. koje se odnose na naknadu štete za pretrpljeni fizički bol, strah i duševni bol zbog umanjene opšte životne aktivnosti, naruženja i povreda ugleda, časti, sloboda i prava ličnosti. Važne su i odredbe člana 157. o zahtevu da se prestane sa povredom prava ličnosti.

Pa u čemu se onda ogleda prekluzivnost roka iz člana 85. Zakona o javnom informisanju? U tome što njegovo propuštanje vodi gubitku prava na naknadu štete po odredbama tog zakona, ali ne i po odredbama Zakona o obligacionim odnosima, pošto njihova primena nije uslovljena podnošenjem tužbe u prekluzivnom roku. Taj zakon reguliše zastarelost potraživanja a nju, videli smo, valja razlikovati od prekluzije.

Ostaje još da vidimo kako se u otklanjanju štete primenom Zakona o javnom informisanju međusobno odnose opšti i posebni propisi o odgovornosti za štetu? Posebni propisi i u ovoj situaciji isključuju primenu

opštih. Evo kako to izgleda u dva karakteristična primera: prvi se odnosi na krivicu, a drugi na standarde njenog ustanovljavanja.

Krivicu (u stepenu obične nepažnje) po opštim propisima – pretpostavlja se, pa štetnik snosi teret njenog obaranja (član 154. stav 1. ZOO). Po posebnim propisima – krivica štetnika se dokazuje, a teret dokazivanja pada na oštećenog (član 8. ZJI).

Krivicu u smislu opštih propisa postoji ako je štetnik prouzrokovao štetu namerno ili nepažnjom – krajnjom ili običnom (član 158. ZOO). Po posebnim propisima – krivica postoji ako štetnik nije postupao u skladu sa novinarskom pažnjom, koja zahteva da se pre objavljivanja informacija podvrgne proveri porekla, istinitosti i potpunosti (član 80. stav 1. u vezi sa članom 3. stav 1. ZJI).

(Ove primere analizira Vodinečić, V., 2003, *Pravo medija*, Pravni fakultet Univerziteta Union, str. 108–111).

Da zaključimo: Kad se o pravu na naknadu štete sudi po Zakonu o javnom informisanju, krivica štetnika se utvrđuje po standardima novinarske pažnje. Kad se o pravu na naknadu štete sudi po Zakonu o obligacionim odnosima, krivica štetnika (u stepenu obične nepažnje) pretpostavlja se, pa je na njemu da tu pretpostavku obara. Kod ovih razlika, logična je i razlika u primeni rokova. Kad se šteta otklanja primenom Zakona o javnom informisanju, sud pazi na prekluzivni rok po službenoj dužnosti. Kad se šteta otklanja primenom Zakona o obligacionim odnosima, sud se osvrće na zastarelost samo kad se štetnik na nju pozove.

Dostavljeno Redakciji: 15. oktobra 2013. god.

Prihvaćeno za objavljivanje: 18. novembra 2013. god.